

виконавців – авторів статей. «Самобутня творчість Йосипа Фиштика збагатила обрії творчих змагань носіїв художньої думки на Франковій землі, де сольно звучали й звучать голоси як відомих творців, так і тих, які входять у літературу» (с. 482).

Пилипів О.Г.

кандидат філологічних наук,

Латиномовна література України XV–XIX ст.

Трофимук М. С. Латиномовна література України XV–XIX ст.: жанри, мотиви, ідеї : монографія / М. С. Трофимук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 380 с.

Латиномовна література присутня в українській літературі здавна як питома складова літературного процесу. Це неодноразово відзначали дослідники — автори кандидатських та докторських дисертацій. Однією з останніх наукових праць на цю тему була монографія професора Віталія Петровича Маслюка “Латиномовні поетики і риторики XVII–першої половини XVIII ст. та їх роль у розвитку теорії літератури на Україні”¹. Це була публікація докторської дисертації² львівського вченого, надрукована через три роки після захисту дисертації.

Маємо тепер нове видання видавничого центру Львівського національного університету імені Івана Франка – монографію Трофимука М. С. під назвою “Латиномовна література України XV–XIX ст.: жанри, мотиви, ідеї”, яка узагальнює існуючі на сьогодні знання про латиномовну літературу в Україні, про впливи античної епохи, насамперед античної літератури на розвиток культури нашої країни, про роль античної літератури у розвитку літератури української.

---

1 Маслюк В. П. Латиномовні поетики і риторики XVII–першої половини XVIII ст. та їх роль у розвитку теорії літератури на Україні / В. П. Маслюк. – К. : Наук. думка, 1983. – 235 с.

2 Маслюк В. П. Латиноязычные поэтики и риторики XVII–первой половины XVIII вв. и их роль в формировании и развитии теории литературы на Украине : автореф. д-ра филол. наук / В. П. Маслюк. – К., 1980. – 51 с.

Монографія Мирослава Трофимука складається зі вступу, трьох розділів та висновків. У першому розділі йдеться про розвиток неолатиністики в Україні, Білорусі, Росії та Польщі. Цей розділ дуже ґрунтовно і докладно подає відомості про дослідження латиномовних текстів. Мушу сказати, що автор цілком правильно побудував структуру першого розділу, включивши до нього матеріал не лише України, а й Білорусі, Росії та Польщі. Перелічені країни були співтворцями латиномовної літератури: в різні часи вони входили до різних державних утворень, куди входила і Україна, а це означає, що латиномовні тексти, створені упродовж XV-XIX ст., є спільним надбанням усіх згаданих держав.

Дослідження латиномовних текстів завжди має кілька етапів. Насамперед — це пошук рукописів чи стародруків, тобто, самих текстів, які зберігаються у відповідних відділах бібліотек. Наступним етапом такого дослідження є наукове опрацювання текстів і переклад змісту українською мовою. Далі — укладення обов'язкового коментаря, адже сучасний читач переважно не володіє знаннями з античної літератури, історії, міфології. Коли ця праця завершена, необхідно опублікувати тексти, зробити їх доступними фахівцям і масовому читачеві. Найкраще, коли латиномовний текст виходить друком у формі двомовного видання з коментарем і передмовою, проте за браком коштів доброю формою такого оприлюднення текстів може бути і хрестоматія.

Отож, перший розділ починається з викладу досліджень латиномовної літератури від публікації поетики Феофана Прокоповича “*De arte poetica libri tres...*” у 1786 році. Далі (С. 13-56) автор подає огляд і аналіз досліджень латиномовних текстів в Україні упродовж більш як двох століть. Описані журнальні публікації перекладів і статей XIX ст., антології переважно другої половини XX ст., згадано переклади тих самих творів різними перекладачами, подано перелік передмов і критичних текстів, які роз'яснюють стильові, синтаксичні, метричні та лексичні особливості текстів.

Перелік імен перекладачів, що опрацьовували латинські тексти XV-XIX ст. закономірно приводить автора монографії до твердження: “Наведена інформація спонукає виділити в історії Львівського національного університету “неолатиністичну школу”, яка вимальовується з доробку перекладачів і науковців, а також

колишніх випускників кафедри класичної філології факультету іноземних мов” (С. 56). Це дуже цікава думка, чи не вперше висловлена Мирославом Трофимук, адже латиномовні тексти України XV- XIX ст. дійсно опрацьовували переважно класичні філологи, випускники Львівського університету.

Найбільшим у монографії є другий розділ. Тут у п'яти підрозділах міститься огляд власне літературного процесу латинською мовою в Україні. Зауважу одразу, що цей матеріал опрацьований дуже солідно й демонструє в особі автора монографії досвідченого перекладача, добре підготовленого науковця у галузях літературознавства і класичної філології.

Виклад у згаданих п'яти підрозділах (“Віршовані твори XV–XVI ст.”; “Віршовані твори XVII–XVIII ст.”; “Проза XV–XVI ст.”; “Епістолярні жанри і похідні: “Епістолії багатомовні” versus офіційний епістолярій”) побудовано за однотипною схемою: спочатку подається біографічна інформація про авторів, далі проаналізовано твори, насамперед ті, які мають відношення до України, української історії і культури, враховуючи, що деякі з авторів були й неукраїнського походження.

Підрозділ “Курси нормативних дисциплін” складається із трьох окремих підрозділів, де описано нормативні курси граматики, поезики і риторики, а також лексикографічні праці. У такій формі Мирослав Трофимук узагальнив досвід попередників — Григорія Сивоконя¹ і Віталія Маслюка, доповнивши опрацьований ними матеріал, зокрема, оглядом процесу укладання латинсько-слов'янських і слов'яно-латинських, а також українсько-латинських словників. Зрозуміло, що це доповнення ґрунтується на власному досвіді автора монографії у галузі лексикографії: маю на увазі два видання “Латинсько-українського словника”(Львів, 2001, 2012) авторства сім'ї Трофимуків, якими активно користуються нині студенти і викладачі класичної філології, перекладачі латиномовних текстів.

Третій розділ — узагальнюючий. Тут у трьох підрозділах викладено теоретичну літературознавчу інформацію: подано огляд жанрової структури латиномовного процесу (“Жанри латиномовної

---

1 Сивокінь Г. М. Давні українські поезики / Г. М. Сивокінь. — Харків, 1960. — 106 с.; Сивокінь Г. Давні українські поезики. Друге видання, з додатками / Г. Сивокінь. — Харків, 2001. — 167 с.

галузі літературного процесу XV–XIX ст.”), огляд основних тем і мотивів латиномовних творів (Провідні мотиви та чільні ідеї XV–XIX ст.) та “Художність літератури епохи Бароко, зокрема, латиномовної галузі”.

Видається, що найцікавішим і для фахівців, і для широкого кола читачів буде власне третій підрозділ, який допоможе зрозуміти особливості художнього вислову барокової літератури, що суттєво відрізняється від сучасної літератури. Тут розглянуто художні засоби, використані авторами творів три і більше століть тому; матеріал не перевантажений спеціальною лексикою, написаний цікаво, читається легко, - принаймні так видалося рецензентові.

Мені, як авторці рецензії та класичному філологові, насамперед було дуже цікаво довідатися, як автори XV-XIX ст. обігрували відомі цитати античних авторів, що давно стали крилатими фразами, та як латиномовні поети творили новий зміст, наповнюючи класичні античні віршовані кліше новими мотивами, почерпнутими із християнської традиції.

Щоб допомогти читачеві засвоїти і зрозуміти тонкощі античного і ренесансного віршування, автор на завершення монографії додав “Словничок спеціальних та рідковживаних термінів”, де роз’яснено особливості античної метрики і подано схеми різноманітних віршованих структур. Цей матеріал важливий не лише як теоретичний виклад, а й має дидактичне значення: нерідко студенти і навіть викладачі класичної філології шукають за такою інформацією.

Якщо говорити про загальне враження від рецензованої монографії, то треба наголосити, що авторові вдалося подати широку перспективу латиномовних творів упродовж п’яти століть. Монографія вперше подає комплексний огляд латиномовних творів, вводить у науковий обіг біографії тридцяти авторів, перелік їхньої творчої спадщини.

Важливою рисою дослідження є те, що автор використовував у процесі дослідження різні довідкові видання, опубліковані як в Україні, так і за кордоном (С. 11), щоб мати змогу верифікувати інформацію про персоналії авторів та уточнювати хронологічні дані про них. З іншого боку, використання різномовної довідкової літератури сприяє

об'єктивній точності оцінок доробку конкретного автора, адже кожна національна культура і кожна епоха мали власні, часто діаметрально протилежні уявлення про ті самі мистецькі артефакти.

Монографія “Латиномовна література України XV–XIX ст.: жанри, мотиви, ідеї” М.С.Трофимука – оригінальне самостійне дослідження, апробоване багатьма науковими публікаціями, зокрема, у першому та другому томах Нової академічної історії української літератури у 12-ти томах. Монографія написана на доброму науково-методологічному рівні з дотриманням вимог Міністерства науки і освіти України до наукових публікацій.

Микола Ткачук, проф. (Тернопіль)
Притолок Світлана, доц. (Тернопіль)

Відгомін війни крізь оптику філософії екзистенціалізму

(Маланій Н.І. Екзистенціали війни в українській та німецькій літературах / Назар Маланій. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2015. – 304 с.)

Війна як проблемно-тематичний комплекс у літературі є надзвичайно складним явищем, оскільки характеризується гетерогенністю як змістових рівнів, так і різноманітністю форм вираження в кожному конкретному випадку. Тематика війни та її наслідків охоплює потужний масив філософських, психологічних, естетичних, моральних, онтологічних проблем і є невичерпним джерелом для різного роду досліджень, особливо в царині літератури. Філософська система екзистенціалізму як евристична модель пізнання художнього світу видається найбільш продуктивною в сенсі осягнення сутності війни, оскільки пропонує багатий категоріально-понятійний апарат та системний інструментарій, що дозволяє всебічно осмислити проблематику трагічної екзистенції особистості у межовій ситуації війни в усіх її парадигматичних зв'язках. Монографія Маланія Назара Ігоровича презентує і, разом з тим, утверджує теоретико-методологічну матрицю екзистенціального підходу в компаративістиці. Вперше в українському літературознавстві здійснюється компаративний